

Divino allucente Lumine,
DISSERTATIO INAUGURALIS,
Offerens

ELIQUAMINA DE
ODORIFERIS PHILOSOPHIÆ
FLOSCULIS EXEMPTA.

Quam

*Astipulante Veneranda Facultatis Philosophicæ Choro,
in Regia Universitate Aboënsi.*

Magnifico Rectore,
Reverendo & Clarissimo Viro,

DN. M. MARTINO STODIO
LING. PROFESS. Solertiss. Pastore in Christo Vigilantissimo,

SUB DIRECTIONE,

Præcellentissimi & Consultissimi Viri,

DN. M. MICHAELIS O. VVEXIONII,
Phil. Pract. & Hist. Professoris famigeratissimi, Facul-
tatis Phil. p. t. Decani, Præceptoris ac Promotoris sui, omni
honoris & observantiæ cultu perpetim prose-
quendi.

*Pro Magisterij Privilegijs obtinendis Placida Philosophantium
censuræ credit,*

MICHAEL CANUTI VVISIUS.

Aboënsis.

Ad diem Martij Anni 1647.

A B O Æ,

Excudebat Petrus Wald / Acad. Typogr. 1647.

ELIQUAMEN I.

Perfectum verè transcendens est, & affectio Entis unita.

Vulgus Metaphysicorum Transcendentia numerat Sex: Ens, res, aliquid, unum, verum, bonum, quorum censui perfectū non annumerat, sed excludit. Idq; ex hoc fundamento, quoniam hoc attributum videtur equipollentiam cum ipso Ente alere, proindeq; Synonymicè de eo prædicari, non secus ac res & aliquid tam nomen quam ipsam Entitatem includunt. Quam sententiam fovet & propugnat Svaretz Disp. 10. Sect. 1. n. 11. Probatq; hunc in modum, quia non potest Ens concipi sine perfectione essentiali, unde concludit Entitatem & perfectionem non differre nisi Etymologicè; Verum hæc ratio non probat id, quod intendit, nam hoc saltem dicit, quod inter perfectionem & Entitatem non sit reale aliquod discrimen, quod etiā ab alijs conceditur cum eodem jure etiam reliqua omnia attributa Entis sint prædita. Ut ergò perfectio Enti est annexa, ita etiam aliæ affectiones ipsi sunt agglutinatæ. Ubi tamen hoc notandum, quod licet Ens in se & absolute consideratum involvat etiam sua attributa, tamen non apprehenduntur distincto concipiendi modo, eo ipso momento, quo ipsū Ens præcise concipitur. v.g. in-

den

tellectus concipiens essentiam, concipit quidem rem perfectam, verum tamen conceptus iste respectu plenitudinis illius, quæ sub termino essentie continetur, non est distinctus eo ipso momento quo essentia consideratur. Cæterum ratio illa in equipollentia fundata, hic quoq; diluenda venit, ne ejus pondere onerati perfectum e transcensuum catu extrudere cogamur. Itaq; sciendum 1. Secundum illam, perfectum ad transcensuum classem posse referri, siquidem ea, quæ vulgato isto numero includuntur equipollentiam dicunt ad Ens, & tamen transcensua audiunt. 2. Suppositionem illam quæ supponitur Ens & perfectum Synonymiam habere falsam & erroneam esse. Nam perfectum addit Enti negationem defectus i. e. perfectio nihil aliud est quam essentia carens defectu eorum, quæ ad eam requiruntur. Unde apparet illud esse affectionem Entis non secus ac unum, quod etiam Enti negationem, sed divisionis communicat. Sed hic tandem dispiciendum est, quid transcensui nomine insinuetur? Pro cuius explanatione tenendum est, quod Transcensui dicatur dupliciter 1. Ratione nobilioris & perfectioris Entitatis, quomodo Deus dicitur Transcensui. Nam sublimitate sua non solum genus generalissimum in scala prædicamentali, sed ipsum quoq; Ens supergreditur tanquã Ens Entium & principium principiorum ut loquitur Athanasius in Orat. contra Gregales Sabellij, 2. Ratione prædicamentorum, quæ singula communitate Entitatis & prædicationis transilit, ita ut de singulis prædicari possit.

ponit. Atque ne impraesentiarum iudicetur. Itaque ut ali-
 quid sit transcendens requiritur 1. Ut transcendat Ca-
 tegoriarum classes 2. Ut habeat communem naturam
 secundum quam de singulis predicetur. Hisce perspe-
 ctis claret perfectum verè Transcendens esse h.e. ita ef-
 se affectum ut non sit infra ordinem pradicamentorum
 dejectum, sed per communitatem pradicationis supra
 eum sese extollat. Tantum de primo membro. Sequi-
 tur secundum, cuius veritas inclarescit ex reciproca-
 tione Entis & perfecti. Nam bene possum dicere: om-
 ne perfectum est Ens & vice versa omne Ens est per-
 fectum. Prior propositio probatur, quia perfectum in-
 trinsecam & essentialem essentia constitutionem in-
 cludit & unitivè in Ente latitat. Ergo diversitatem
 realem ab Ente, non habet. Hinc dicunt Metaphy-
 fici hanc propositionem, omne perfectum est Ens,
 nihil aliud importare, quam omne Ens indefecti-
 bile esse Ens. Nam perfectum est illud, quod insinuat
 carentiam eorum, quæ ad internam rei integritatem
 constituendam spectant. Ens verò definitur quod ha-
 bet essentiam. Ergo nequit laborare defectu illorum, quæ
 ad ipsum esse intrinsecè requiruntur. Hinc omne
 Ens esse perfectum dicunt nihil aliud esse, quam
 omne habens essentiam, non carere ijs, quæ ver-
 gunt ad essentiam. Quod tamen intelligendum est
 de perfectione transcendentali, quæ etiam essentialis

F. Posterior
 v. proposi-
 tio svade-
 tur termi-
 norum ex-
 plicatione

duplici modo Entia nuncupari imperfecta. 1. Accidentaliter. Nempé quando aliquid patitur jacturam integritatis vel ornamenti vel altioris vel intensioris status, quali defectu laborat equus auribus, oculis, pedibus alijsq; partibus minus principalibus destitutus & truncatus, adhuc tamen est equus, & in eodem prædicamento, in quo fuit antequam ejusmodi truncatio ei accidit. Ergò carentia partium minus principalium non impedit, quo minus equus de perfectione transcendentali participare queat. 2. Comparatè Ratione nobilioris & ignobilioris Entitatis, quo sensu materia dicitur imperfecta, quia non est tantæ nobilitatis & præstantiæ, quantæ forma est, quæ eandem informat. Neg hic imperfectionis modus aliquid transcendentali perfectioni deflorare potest, cum illa sit absoluta, ut prius inculcatum.

II. Sanguis menstruus non est vitiosus.

Circa hujus propositionis evolutionem duo notanda occurrunt. Unum in subjecto sc. cur dicatur menstruus alterum in prædicato nempè an vitiorum labe sit conspurcatus sanguis ille. De priori prius agendum, ejusq; ratio insinuanda. Dicitur verò menstruus, quia singulis mensibus, certis tamen & definitis temporum spatijs à corporibus humanis excernitur. Ubi

non levis exsurgit dubitatio, cur hic fluxus stata obser-
uet tempora, cum alij humores excrementitij ferè o-
mnes cottidiè sine ullo respectu ad temporum discrimi-
na, è corporibus exiliant. Itaq; sciendum est hujus rei
duas dari causas, quarum una & remota est humorum
illa domina luna, ad cujus iucrementum vel decremen-
tum affluit & defluit humorũ copia in corporibus ani-
matis. Propinqua verò & altera est individui cujusq;
natura, prout enim variant naturæ, ita & variat ex-
cretionis modus seu ratio, quædam enim femina nunc
sæpius, nunc rarius, nunc magis, nunc minus hac clade
infestantur. At nec posterior pars sua caret difficulta-
te, siquidem prisce Naturæ scrutatores multis scomma-
tum aggeribus in hunc sanguinem debacchantur præ-
tendentes multa & mira dictu. Inter quæ præcipua
sunt illa, quæ Plinius Lib. 7. Hist. Nat. c. 15. recenset:
libi dicit nihil facile reperiri mulierum profluvio magis monstrificum. Nam
acescunt superventu multa, sterileseunt tactæ fruges moriuntur insita, exu-
runtur hortorum germina, & fructus arborum quibus insidere, decidunt:
speculorum fulgor adspectu ipso hebetatur, acies ferri præstringitur, eborisq;
nitor: alvei apum emoriuntur: æs etiam ac ferrum rubigo protinus corripit,
odorq; dirus aëra: & in rabiem aguntur gustato eo canes, atq; insanabili ve-
neno morsus infeicitur. Et quæ sunt alia eiusdem farinae. Ad quæ o-
mnia responderi potest per distinctionem, quâ distin-
gitur inter subjecta pura seu sana, & impura seu
morbosa. Illa, suppeditant purum & illibatum san-
guinem, proinde nulli nocumento esse potest. Quam-
vis interdum contingat etiam illum sanguinem nonni-
hil officere, tamen cogitandum illud non per se, sed per

accidens fieri vid. quatenus is maculam sibi affixam, diuturna detentione, intra latebras uteri delitescens, acquisivit. Impura verò & morbosa sanguinem præbent multis modis turpatum. Itaq; iudicium ferendum est, de re ab ijs, quæ illam à priori intrinsecè & essentialiter constituunt: non verò ab ijs, quæ eandem à posteriori & accidentaliter insequuntur eidemq; per accidens insunt. Quod autem in se & sua naturâ sanguis ille non sit nocivus, efflorescit vel hinc, quia habent identitatem principiorum reliquus sanguis & iste. Eundem chylum ex quo generatur uterq; idem quoq; epar, ubi ceu in officina elaboratur, unde per venas in totum corpus diffunditur. Ex iisdem igitur causis idem profluit effectus. Deinde colligitur ejus præstantia ex bonitate, quam exerit in fœtu nutriendo, is enim in utero latitans nullum aliud alimentum deposcit, sed hunc sanguinem per venam umbilicalem sibi attrahit, cujus beneficio perficitur & nutritur. Demum evincitur ejus bonitas exinde, quoniam sanguis menstruus ad mammas recurrens, lactis naturam induit.

III. Mortuæ matres vivos non possunt parere infantes.

Cistula illa cui fœtus inclusus est validissimis repagulis fulcitur & stipatur. Anteriore enim parte dicitur ossibus pubis cingi, posteriore osse Sacro & coccyde claudi, utrinq; ossibus ilium obvallari. Nodos hos

artiffimè unitos & complicatos infantulus ille tenerimus vix diffolveret, nisi mater ei suam operam locaret. Partus enim tempore ingruente foeta è suo ergastulo foetum magno conamine ejicere satagit, quod erumpit in Spirituum contractionem, diaphragmatis depressionem & abdominis compressionem. Hac & alia plura mulier denata præstare nequit, veritati enim litat illud, Non Entis nullæ sunt affectiones, nullæ operationes. At mulier mortua est non Ens. Cum non sit amicta principio illo radicali, unde omnes operationes primario promanant & in lucem prodeunt. Proinde contraria sententiæ propugnatores, vana historiarum cognitione inescati hallucinantur, allegantes historias nonnullas, quibus suam opinionem roborare conantur. Sciendum tamen mulierculas quasdam ita esse affectas, ut interdū symptomate correptæ pro mortuis sint habitæ, quia nullas operationes sensibus conspicuas edunt. Interim occulta quadam ratione interna caloris transpiratio in corde & arterijs sese movet, cujus ope ad vitam quasi revocantur. Aliàs enim à privatione totali ad habitum regressus non daretur naturaliter.

IV. Uterq; parens ad generationem concurrat activè.

UT alibi effatum illud, ex insufficienti nihil fit, veritate

tate sua non est spoliatum, ita etiam huc accitum eadem defraudari nequit. Pater autem solus, non cooperante matre, procreationem non absolvit & matri non deneganda sua vis. Nam causæ sociæ non sunt segregandæ sed conjungendæ. Præterea facultas generatrix arguit materem ac foeminam ejusdem esse conditionis & naturæ; cum provida mater totam speciem ejus participem fecerit quod etiam afferendum est de potentia altrice & auatrice. Ut autem hæ potentia in fæmina activæ sunt, ita & generatrix. Proinde fæmina in generatione non habet se merè passivè, ut falsò communis fert opinio, à falso principio descendens quod foeminis vasa feminis procreationi dicata adimit. Si enim Anatomicos adeamus eorumq; accuratæ exsectioni fidem adhibeamus, percipimus fæminas non esse orbatas venis & arteriis sangvini ferendo destinatis, & ad testiculos constitutis, ubi in feminalem abit naturam sangvis. Nec obstat duplicem dari excretionem, cum fiat diverso tempore, diverso quoque fine, nihil igitur absurdi infert.

V. Dantur formæ partiales quæ partem integram constituunt, certarumq; operationum causæ existunt.

*S*pecies corporis animati & præcipue plantas, bruta & homines oculis perlustremus nostris, manifestum

sta sese produnt indicia, diversitatem à forma peculiari premanentem arguentia, quæ varijs proprietatibus & operationibus perspicua redditur. Alia enim, ut de genere plantarum præprimis loquamur, conspicitur in ramis alia in caudice, alia in folijs, alia in frondibus, alia in surculis, alia in fibris, &c. De genere brutorum idem dicendum aliam enim habent formam partes similes ut: sanguis, ossa, cartilagines, venæ, arteriæ, nervi, pinguedo, cutis. Aliam dissimiles ut pedes, caput, cor, cerebrum, hepar stomachus, &c. Sic in genere avium alia est forma in rostro, alia in pennis & alis, &c. Sic pisces aliam habent in branchijs aliam in pinnis aliã in squamis, &c. De hominibus idem quoque venit judicandum quorum aliquas saltem partes integrantes hic recensere placet. Aliam habet nasus, aliam dentes, aliam mentum, aliam ventriculus, aliam thorax, aliam mesenteria, aliam crura, aliam manus, &c. Hinc sic argumentamur, Ubi dantur partes diversæ rationis ibi dantur formæ partiales; sed in corporibus heterogeneis dantur partes diversæ rationis. Major probatur quia diversitas illa partium, aut provenit à formis aut ab accidentibus, sed non ab his quia si id procederet etiam aurum cuius una pars est dealbata; altera denigrata esset corpus heterogeneum, quod à veritatis castimonia abhorret, est enim homogeneum. Ergo ab illis. Nec est quod dicant formalem illam

rationem variarum partium, à forma totali provenire siquidem illa non habet formæ respectum ad partium diversitatem v. g. in animalibus esse cranii, esse palati, esse oculi, &c. Quod hinc elucescit, quia nihil potest alicui formalem rationem communicare, nisi actu ipso tale sit. Quod vicissim probatur; nam si anima talia esse partialia in sua formalitate involveret, utiq; omnia illa esse de omnibus & singulis partibus prædicarentur, & sic qualibet pars simul esset caput, collum, venter, pedes, &c. quoniam eadem in omnibus & singulis partibus.

VI. Lux non est color.

Luxem à colore planè distinctam esse probat sensus evidentia, & dictamen rectæ rationis evincit. Sensus nunquam apprehendit hæc qualitates ceu unā & eandem rem, sed tanquam res distinctas semper eas cognoscit, cum sint distincta objecta, distinctam quoq; de se spargant speciem necesse est, juxta quam sensus de de rei certitudine vel incertitudine judicium fert suum. Præterea etiam hoc pro differentia illarum militat, quod lux ibi sui usuram præbeat, ubi nullus apparet color. In tenebris enim constituti lucem animadvertimus, colorem non item. Ratio ipsa diversitatem harum qualitatum tam ratione essentia quam affectionum indigitat. A luce illuminatio exilit, à colore non item. Illa subjectum denominat lucidum,

color coloratum. Et si Zabarella lucem nihil aliud quam colorem esse contendat ex hoc fundamento, quoniam videtur tanquam albedo quædam tamen conatus ejus finem non sortitur optatum. Inde enim non magis potest deduci hæc consequentia lux est color, quam ex hac enunciatione: calor tactu percipitur, nequit inferri ergo est frigus. Ut enim plures sunt qualitates tactiles, ita etiam non una est qualitas visibilis. Cum verò in luce apparet albedo quædam, tum sciendum est illam non indicare essentie identitatem, sed potius similitudinem. Simile autem non est idem.

VII. Aër non est Elementum humidissimum & calidum.

Affirmativam sententiam tuentes speciem veritatis mutuati sunt, non ab ipsa irrigatione, sed à recepta illa humiditatis definitione quâ definitur quod sit qualitas patibilis, suo termino difficulter, alieno facile se continens. Hinc dicunt aërem esse Elementum moderate calidum & humidissimum, &c. Quæ definitio non explicat essentiam aëris per propria attributa essentialiter eum constituentia, non enim humectat per se & sua natura, sed per accidens, quatenus in eo stabulantur aqueæ atomi, ut sunt corpora humida, quæ totum permeant aërem eumq; madidum reddunt, unde humor in terram aliq; corpora defluit. Idem esto judicium

dicium de calido. Nam positis proprijs ponuntur res ipsæ impossibile enim est separari propria salva manente subiecti essentia. *Calefacit ergò aër beneficio atomorum ignearum in aëre volitantium. Hac ita se habere probat veritatis merities experientia.* Nam pro varietate temporum, variat quoq; aëris temperies, alijs enim qualitatibus afficitur tempore æstivo ubi sæpiusculè siccitas prædominatur; alijs hyberno tempore ubi præcipuè frigiditas palmam obtinet. Hinc ergò evincitur aërem sua natura, non esse humidissimum & calidum, cum ejusmodi proprietatibus non raro denudetur, quod non fieret si proprietates genuinæ essent. Quia illis ablatis non posset aër amplius in suo vigore durare, sed una cum illis in favillas redigetur, atq; sic interiret.

VIII. Caliditas frigiditas, & siccitas non sunt formæ Elementorum.

Vulgus quidem Physicorum qualitates hasce pro formis Elementorum venditat, eo quod ijs demptis demantur quoq; Elementa quod fieri non posset nisi eorum essent principia constitutiva. Sed vana est opinio lubrico fundamento innitens, siquidem de proprijs essentiam consequentibus illud idem dici potest, ut illorum carentia & ablatio inferat essentiæ destructivam & annihilationem. Præterea pro sua sententia stabilienda adferunt argumentum desumptum ex operationum evidentia. Unde sic argutantur: Cujus operatio-

nes

nes sunt maxime conspicue, illud est forma rei;
sed qualitatum Elementarium operationes tales
sunt. *E. At Major in hoc Syllogismo vacillat, quia qua-
litates etiam virtute. gendi amictæ sunt formisq; ceu
instrumenta suam operam non denegant, sed illis tan-
quam causis princip. libus inserviunt. Tandem eli-
ciunt robur ex eo quod hæ qualitates in Definitio-
nib. Elementorum locum differentię obtineant.
Sed neq; illud aliquid ponderis habet. Ut enim in defini-
tionibus aliarum rerum, quare essentia nos à priori la-
tet, cogimur eandem à posteriori describere, ita & hic
ob formarum ignorantiam necessum est ut qualitates in
locum formarum substituamus. Hisce sic præfloratis
consequens est, ut theorematibus veritatem statumine-
mus hac ratione: omnis forma à priori compositum
constituens debet esse substantia, at qualitates
non sunt substantię. *E. Major sua luce radiat. Mi-
nor probatur; quia illæ incurrunt in sensum per se, quod
de substantia affirmari nequit, illa enim ut constat nun-
quam cadit sub sensum per se. Hinc sic argumenta-
mur quicquid sensu percipitur illud non est corporis na-
turalis forma; sed qualitates sensu percipiuntur, *E. Major
ē dictis claret. Minor facile probatur, quia qualitates tactum
non effugiunt, sed ejus perceptioni sese sistant.***

IX. Calor non definitur recte per congregatio-
nem homogeneorum & segregationem
heterogeneorum.

Prisci

PRisci Philosophiæ Naturalis Professores caloris essentiam explicaturi talem tradunt definitionem: Calor est qualitas activa congregans homogenea & segregans heterogenea. Ubi per homogenea non duntaxat ea, quæ sunt ejusdem naturæ & speciei ut sunt aqua, sanguis & caro &c. Sed etiam ea, quæ sunt similis complexionis & in unam massam coagulari possunt, intelligenda censent. Tametsi inter illa non leve tam quoad essentiam quam quoad nomen, discrimen vigeat. Cum verò regulæ ita sint formandæ, ut rebus accommodari possint, altius disquirendum, an talis definitio in natura fundetur; & an homogeneorum natura ritè ab illis declaretur. Definitionem quod concernit, deprehendimus illam 1. non esse de omni, quia si sumatur lebes aquæ vel alio liquore repletus, & igni imponatur, utiq; homogenea ò congregat sed disgregat ipsam aquam vel liquorem alium, primum in vapores post in atomos resolvendo. Unde liquet caloris naturam non esse sitam in homogeneorum congregatione, & heterogeneorum segregatione. Et si ita esset, utiq; pro caloris majori vel minori incremento, major vel minor sequeretur partium congregatio vel segregatio. Ut enim res incrementum capit, ita etiam operationes ejus ratione istius incrementi, notabiliores redduntur. 2. Nec per se, nam propriæ & genuinæ actiones seu proprietates remouentur, & improprie seu Spuriæ in locum sufficiuntur. Proprietates verò sunt:

sunt: calefacere, attenuare, solvere, digerere & coque-
re. Hinc cibus stomacho concreditus calefactio-
nem, attenuationē, solutionē, digestionē & co-
ctionem per se sentit. Sic carnes, poma, ligna, pisa
aliaq; per plurima igni exposita idem experiun-
tur. 3. *Nec reciprocam.* Solus enim calor homo-
genea non congregat, sed etiā omnes aliæ res unionem
sui amantes, disjunctionem aversantes idem præstare
videntur. V.g. Flumina quæ horrido gelu rigent,
quicquid alieni divortium minitantis in ea conji-
ciatur non multo post fumo molimine é gutture
suo ad ripas eructari satagunt. Undè satis efflorescit
ejusmodi actiones soli calori acceptas referri non posse.
Plura exempla idem confirmantia, huc convasare su-
pervacaneum ducimus, cum raptus similium & fuga
dissimilium totum peragret orbem.

Quamquam diffiten-
dum non sit per calefactionem, attenuationem & solutionem similia, homo-
genea & eiusdem naturæ passim colligi & congregari; Sicut dissimilia atq;
heterogenea dissolvuntur & segregantur. Tantum de Definitione. Sequi-
tur homogeneorum natura evolvenda vid. an illa rite à prisca seculi Philoso-
phis explicetur? Pro cuius resolutione dicimus illos magnam gignere confu-
sionem, siquidem secundum eorum mentem heterogenea fierent homogenea,
quod duplici exemplo probamus. 1. Elementa quæ misti constitutionem in-
grediuntur, in unam constantur massam, proinde fierent homogenea. 2. Ipsa
etiam Metalla per liquefactionem in unam molem coalita essent homogenea,
quæ cum à vero homogeneorum genio multum degenerent, non immerito
ab illis divortium facimus.

X. Frigoris ratio formalis non consistit in con-
gregatione homogeneorum & heteroge-
neorum.

Quamvis interpretes Aristotelis summo nisu ve-
nen-

uentur multa diuerticula, quo possint communem frigoris definitionem sartam tectam conservare, tamen illis omnibus tanquam figmentis rejectis, thesEOS veritatem stabiliendam suscipimus. Ne genuinas & veras frigoris actiones excludere, & alienas infarcire videamur, quod faciunt Aristotelis assœla in trita ista definitione. Dicimus ergo frigus talia effecta semper non præstare qualia ipsi vulgò affricari solent. Quod ipsa experientia confirmat. Flumina enim quæ insito gaudent frigore, sordium plaustra sibi immissa non retinent, sed è suo gremio dimittunt, & ad ripas deducunt, imò interdum extra eas ad superficiem terræ elevant. Porro tempore brumali, ubi aër intenso frigore horret, lolium, siligo, cuminum, cannabum & alia infinita non conjunguntur nec congeruntur in unum, quamvis etiã eodem horreo includantur. At propriæ frigoris actiones sunt; frigefacere, adstringere & obstruere, quas exerit tempore hyemali, ubi corpora quorundam frigefiunt, adstringuntur & densantur adeò ut magnum inde damnum sentiant. In corpora etiam hominum miris modis debacchatur, amarulentiam suam eis infundendo & vulnera insanabilia infligendo. Unde varij morbi, cruciatus & partium mutilatio promanant. Historias habemus per plurimas frigoris sævitia decantantes, è quarum corona unã excerpere libet; quæ à Renodeo in literas relata est, cujus tenor ita habet:

Anno salutis 1603, mensibus Januario & Februario, dum hæc conderem, Hebdomadas sex integras adeò sævit hyemis rigiditas, ut vasa coarfrigeret non modo figulina, vitrea, stannea, sed cuprea etiam crassissima, quibus aqua con-

tinoba.

tebatur. Atq; tunc pars recens & enervata a glacie intus erat. Mitescente vero
deam concrelebat; nec in cellis vineis a glacie intus erat. Mitescente vero
frigoris fœvit singulari ad esum intus & extra horrido gelu incanescabant.
Multi a morbi pulmonum & parium spirabilem toto illo tempore grassaban-
tur, quibus quā plurimi peribant. Unde satis abunde innotescit

frigus non esse meram privationem, quemadmodum
Cardanus aliis vir doctus somniasse dicitur, sed positi-
vum Ens à causa etiam positiva dependens, prout o-
perationes ejus cuius etiam lippis & tonsoribus nota
evincunt. Hinc ita argumentamur. Nullum Ens
positivum pro causa privationem habet. Frigus
est Ens positivum E. Major claret; quia non Ens
nescit producere positivum quid. Minor è di-
ctis patet. Quocirca falsa est opinio illa quam fovet
Zabarella vir aliis oculatissimus, statuens frigoris cau-
sam esse privationem pelleris Respectiva ejus consi-
deratione, quæ hîc loci impropria est. Non enim qua-
ritur quid comparatè sed quid absolute & in se sit.

XI. Humiditas non est qualitas patibilis, suo
termino difficulter alieno facile se conti-
nens.

Patres Conimbricenses pro definitionis istius proba-
bilitate inò veritate roboranda monent, non idem
per idem, sed obscurum per manifestum definiendum
esse, quasi genuina humiditatis actiones ut sunt: hūe-
meſtare, emollire & corpora fluida reddere essent hu-
miditatis Synonyma & de ea Synonymicè predicaren-
tur. At longè aliter se res habet, si intimius humidi-

tatis natura inspicatur. Causa enim & effectum æquipollentiam non habent, cum realiter inter se differant. At humiditas est causa, undè ejusmodi operationes pullulant Ergò identitas hinc nullam meretur sedem. Proinde humiditatem definiens per enumeratas istas actiones idem per idem non definit. Nec obscuritatis nube obducitur definitio si per ejusmodi proprietates definiatur, siquidem nulli humectatio, emollitio, &c. negotium facessunt, sed statim primò intuitu cuius patescunt. Hinc sequitur definitionem humiditatis quæ ita habet: est qualitas secundum quam Elementum alia corpora humectat, emollit & fluida reddit, perspicuitatis flore esse ornatam. Ast definitio illa Aristotelis vitio laborat, quia impropriam humiditati assuit affectionem, quæ est suo termino difficulter, alieno faciliè contineri. Nam terminis circumscribi non qualitati sed quantitati h. e. non humiditati sed humido adscribendum est. Et cum corpora nonnulla à suis terminis non facile recedunt, nonnulla faciliè eos relinquunt, tum sciendum est hoc provenire à subtilitate, & non ab humiditate. Cujus rei exemplum habemus in igne, qui de humiditate non participat, difficiliè tamè intra suos limites manet, alienos verò faciliè servat. Itaq; ex ijs quæ alijs competunt, non est definienda humiditas.

XII. Magnes contusus vim attractricem non exuit.

Lapis ille Herculeus alijs Magnes dictus valdè inclaudit, Virtus tamen ejus abstrusa & recondita, mul-

multorum ingenia exercuit, & non solum in sui admirationem rapuit, sed etiam ad inquisitionem accuratiorē eadem instigavit. An verò omnes sciendi desiderio flagrantēs ex aquo veritatem attigerint, non leve emergit dubium. Nam sicut natura in suo latifundio thesauros habet multos & reconditos, quarum admiratione nos potius retardare, quam promovere satagit. Sic & in Magnete mirifici latitant recessus, in quos acies nostra penetrare nequit, multo minus cognitione imbuta inde resilire. Nam tale quid in eo à natura concessum delitescit, ut humana mens vix consequi possit asserente Boëtio de Boot. Est verò duabus facultatibus nobilitatus quarum beneficio suas proprietates quodammodo nobis patefacit. Una absolvitur conversione ad polos mundi, altera tractione ferri indigitatur. De illa hac vice non sumus solliciti, sed alteram tantum hic dispicere libet. De cuius natura varii variè disceptant, & præcipue in eo cardinem volvunt, quâ ratione tractio illa fiat? & an pulverisatus eandem tractricem virtutem retineat? Multis aliis ambagibus, illam sententiam acceptamus, quâ statuitur tractionis istius causa esse, mutus rerum consensus, qui ut in aliis rebus naturalibus viget, ita & hic vigorem non amittit. Est enim Magnes ferri spiritibus imprægnatus, unde tractio ista affinitate Spirituum elicitâ resultat. Simile enim ad simile quantum potest fertur, ut inquit Sennertus. Hinc uterq; inter se familiariter exercet. Magnetis sese associat ferro; ferri Spiritus suscipit hoc effluvium, atq; sic potentia illius particeps evadit, simul etiam Magneticus efficitur. An verò in pulverem redactus eandem virtutem obtineat non sine causa dubitatur, cum non desint Viri gravissimi, qui id negare ausi sunt tamē relictis eorum rationibus in disputationis confictum, affirmanti sententiæ patrocinarī non dubitamus. Sit itaq; Ratio 1.

Virtus illa tractiva est tota in toto & tota in singulis partibus teste Cabeo lib. 2. p. 105. Itaq; in minutissimas partes resolutus Magnes, virtute illâ non destituitur. Nam Magnes non est corpus heterogeneum, à quo se

pars auferatur, statim animi sui pars illa orbatur; sed homogencum, cujus etiam pars minima ejusdem cum cum toto conditionis & virtutis est. Quod varijs exemplis e Natura Myrothecio petitis declarari & probari potest. Assumatur exigua aquæ portio & actutum deprehenditur in ea vis frigefaciendi. Sic Naphtha in minima quantitate sumpta ignem ad se trahit & amicissime cum eo conspirat. Sic piperis granulum calefaciendi vim obtinet aliaq; infinita quæ brevitati studentes omittimus. 2. Ut alia mineralia salina & sulphurea non facile deperdunt vires suas, ita nec Magnes trituratione vim illam exuit, cum sit natura mineralis fixamq; obtineat naturam. 3. Si illa quæ ex Vegetabilium & animalium classe sunt triturando vim illam Magneticam non amittunt, utiq; Magnes pulverisatus virium jacturam non patitur. Sed verum prius & posterius. Connexio probatur, quia fixioris est indolis Magnes. Illa verò volatiliorem habent naturam. Antecedens probatur, quia praxis Medicorum testatur caput Hirundinis contusum ac melle temperatum, omnia membris infixæ evocare: Et colchica herba & radix triturrata, si vulnere admoveatur, quicquid in eo delitescit, eruere dicitur. Porro Rogerius dicit multiplici experimento comprobatum esse; quod radix arundi-
di-

dinis contusa cum melle & admota sine dolore
injecta extrahat. 4. Si Magnes in minori mole sa-
tis magnum ferri pondus trahere potest, utiq; id præ-
stat in majori copia. Sed verum prius & posterius.
Minor probatur, quia cernimus acum Hispanicam
trahi & elevari à minutissima illa particula, quâ af-
frictus Magnetis beat ferrum, quâ tamen parte Ma-
gnetis in pulverem redacti partes longè majores sunt.
Itaq; si idine est quod minus est, erit & illud, quod ma-
gis est. 5. Et ultimò comprobatur experimento Me-
dicorum. Illi enim conficiunt Emplastra Magnetica,
quorum beneficio insultus morbificos & quicquid cor-
poribus præter naturam inhaerefcit extrahunt. E-
xemplum hujus rei fat evidens habemus in Rusti-
co illo Prussiaco, qui præter intentionem cultrum
deglutivit. Quo facto Medicum Regiomontanum
adivit ad consilium impetrandum, quò possit facilius
ab infortunio isto liberari. Hic Emplastrum Magne-
ticum eò loci imposuit, ubi dolor hospitabatur, & statim
tuberculum quoddam exortum est, motus etiam qui-
dam cultelli tum versus illam partem ab agro perce-
ptus est, & postea artificiosè ex ejus ventriculo excis-
sus, atq; sic sanitati pristina restitutus est. In cura
etiam Herniosorum eximia Magnetis pulverisati vis
conspicitur ut testatur Paræus lib. 7. Chirurg. Ubi re-
fert Chirurgum quendam ita Hernias puerorum

curasse quod Magnetem in tenuissimum pollinem redegerit, & in polenta eundem exhibuerit. Inde verò inguen, ubi præcipitabatur intestinum, inunxerit & subtili ferri limatura adaspererit, parte fasciâ & subligaculo, ut decet constrictâ, sicq; curatio absolvebatur. *At hæc omnia Magnetis pulverisati vim attractricem deprædicant.*

XIII. Respublicæ futuræ fuissent in statu innocentiae.

PRO hujus confirmatione sequentes rationes militare possunt. 1. Constat ex Sacro codice, quod ante Lapsum Protoplastorum dux aliquis familiæ futurus fuisset (etiamsi pallium justitiæ originalis, quo Deus eos amicitia non exuissent) cui tanquam principi domestici omnes fasces submisissent eumq; cordicatus prout inferioris sortis homines decet honorassent. Quorum enim inquit Keckermannus, familiæ ordinem, constituto capite marito, sanxisset Deus hominibus in statu innocentiae degentibus, nisi ut Reipublicæ alicujus, cujus primordia familiæ essent futuræ, fundamenta jaceret. *Est itaq; hoc luculentum indicium Reipublicæ futuræ, ubi enim in-*
et obediens *perantes* *sunt* *ibi quoq; Respublica virescit, siquidem ex illis potissimum constituitur.* 2. Colligitur propositionis veritas ex dominatu illo, qui inter Angelicam turbam viget. Ut enim illa Regiminis formam obtinet,

net, ita & homines in statu illo administrandi rationem habuissent. Inter Angelos verò imperium vigere probat Sacra pagina, ubi alij superioris, alij inferioris ordinis & conditionis auaiunt, & illi his facienda præscribunt monentq; officij præstandi. Hic tamen notandum, Regiminis illius formam planè fuisse diversam ab ea, quæ nunc in terreno mundi huius ergastulo floret. Non enim fuisset introducta ad improbitatem hominum corrigendam, sed ad civilem societatem conservandam, ut unicuiq; dispalesceret, quid & qualia munia ipsi essent obeunda? Proinde appositè ait Besoldus: Sicut Respublicæ etiam hodiè pro diversitate subditorum aliarumq; circumstantiarum variantur, ita & civile tunc imperium, longè ijs politijs, post peccatum, quas habemus dissimile fuisset.

XIV. Homini Christiano licitum est in foro causas agere.

UT Controversias forenses iudici dirimendas deferamus, postulat 1. Necessitas, siquidem veritas in profundo demersa est ut loquitur Demetrius, quam non quivis inde extrahere multò minus suum propositum ad eius normam dirigere potest. Cum in luce rerum tenui caligemus, in mediocri cæcutiamus, in majori cæci sumus, in maxima insaniamus teste Scaligero Exerc. 131. Itaq; confugiat actor ad prudentiam.

tiōres qui ingenij acuminē & judicandī dexteritate
pollent, ab ijs consiliū impetret cui tanquam oraculo
acquiescat & obediat. 2. Hominum prava natura
sua sorte non contenta, alienis inhiat & suis facul-
tatibus omnia agglomerare expetit. At si inten-
tio ex aequo non successerit, varias machinationes mo-
liri tentat, quæ in odium, convitia & violentiā erum-
punt, undē injuriæ & litigia gravissima oriuntur, &
tandem tota hominum societas exulare cogeretur, nisi
contentiones judicum censuris & existimationibus
subjicerentur. 3. Muneris judicialis origo quæ Deo
accepta refertur. Is enim ut alios status; ita
& hunc sapientissimè instituit & insignibus singulari-
bus exornavit quò major coram hominibus accederet
eminentia. Hinc in Sacris pandectis hoc mune-
re fungentes Dii & filij altissimi audiunt. Pro-
inde status iste ignominiam & contemptum vix
effugere posset, si actores causam suam iudicibus
examinandam denegarent. 4. Exempla ut pro-
phana jam præteream, Sacra non pauca in Biblijs
sefe conspicienda præbent. Inter alia sunt hæc
præcipua: Paulus ad Cæsaris tribunal provocat. Imò
ipse Christus servulum à quo ceditur in iudicio probare
jubeat se malè locutum Job. 18. 5. Utilitas à iudicio-
rum processu exoriens. Accusatio coram Magi-
stratu in Reipublica utilitatem redundat dupliciter.

1. Qui

1. Qui aliquid mali machinari conatur metu percussit, ne in sus vocetur & pena mancipetur, & si molitus fuerit quippiam facilimo negotio prapediri poterit. 2. Sic sopiuntur odia, suspiciones & inimicitia inter communione civilem gliscientes & ferventes, quas alias tumultibus gravioribus fenestram essent aperturæ, quod exemplo Coriolani & adolescentis Clusini, cuius soror à Lucomone quodam vim erat passa, Machiavellus lib. 1. Discurs. c. 7. demonstrat. Et concludit factiones in Rebuspublicis indicia esse, quod iudicia malè constituta sint. Huc quadrat illud Ciceronis pro Roscio, utile est accusatores multos in Civitate esse, ut metu audacia contineatur.

XV. Pueri non sunt temerè cædendi.

IN Politicorum Gymnasijs etiam hæc agitari solet quæstio an pueri sint cædendi? Ubi alij in affirmativam, alij in negativam abeunt sententiam. Illi profundamento cui superstruunt partim veterum exempla, partim scripturâ quæ in nonnullis locis in eorū partem inclinât, habent & allegant. Hi incommoda inde provenientia recitare solent. Inter alia dicunt plagas stupidos efficere, animos frangere, fugam ac nauseam parere. Hinc videmus quotidie tyrunculos ad Scholam missos literarum exercitia aversari, quod provenit à præceptorum sævitia: Illi enim verberibus fulminant, maledictis fulgurant, & in corpora discipulorum grassantur adeo ut isti autument se ad inferos Virgilianos prolapsos esse. Ut autem theorematibus veritas salva sit, sequentia notanda veniunt. Primò. Apprimè necessarium est ut præceptor discipulorum ingenia exploret, & prout cuiusq; indoles varia est; Ita & sciat linguam & manum suam attemperare ad eius inclinationem. Siquidem alii benevolentiam captant, alii eandem negligunt, alii honorum stimulis agitantur, alii opprobriis & convitiis callum obducunt, alii sua sponte diligentiam amplectuntur & præceptorum monitis faciles præbent aures, alii negligentia alijsq; vitiis dediti eorum fideles admonitiones in auras diffare uon verentur. Hos autem omnes sub idem iugum mittere nihil est aliud, quam equis asinos adiungere ut eruditè loquitur Heiderus. Itaq; illi ferula non sunt subiugandi: Hi verò moderatum eius rigorem sentiant, donec ad bonam frugem redeunt.

deunt. Non tamen facile in eos irruant, sed per alia media ad bonum opus faciendum eos deducant necesse est, ne forré audiant violatores mandati Dei qui Matth. 18. Prohibet ne quis offendant unum de pusillis istis, qui credunt in eum. Deinde monitum Politicorum sibi præfigat necesse est. Illi enim monent, ut eodem modo præceptores ad ferulam confugiant, quo medicus lectionij in vitus manum admovet.

SOLI DEO GLORIA.

Præstantissimo. Literatissimo & Modestissimo In-
veni Viro,

Dn. MICHAELI CANUTI WISIO,
Philosophiæ Candidato meritissimo, amico per-
dilecto, Pro summo in philosophia gradu do-
ctè disputanti hisce applaudere
voluit

In signem mitis meruit sapientia laudem,
Majorem pietas verâ virtute coruscans,
Utraq; juncta simul superat mortalia quævis;
Hinc meritâ dignum te quivis laude beabit
Quem tua prælustri Pietas, morum probitasq;
Haud fugit, & vitæ candor, doctrinaq; Præstans;
Quam Præsens cunctis monstrat discursus abunde.
Perge bonis avibus tua themata ritè tueri
Ut cingat Pallas victrici tempora lauro.
Quod superest sacris rem votis persequor omnem.
Ut **WISIO** vivas multos feliciter annos
In laudem Jovæ, decus eximium Patriaq;

Infucata amicitia causa

NICOLAUS NYCOPENSIS
Log. & Poet. Prof. Pub.

